

Lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle perinnönjaon oikaisua ja omaisuuden palautusvelvollisuutta koskeväksi lainsäädännöksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle perinnönjaon oikaisua ja omaisuuden palautusvelvollisuutta koskeväksi lainsäädännöksi (HE 72/2015 vp): Asia on saapunut lakivaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 7/2015 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Salla Silvola, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Marjaana Pelkonen, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtava lakimies Marjukka Vallioniemi, Valtiokonttori
- johtava lakimies Matti Merisalo, Verohallinto
- puheenjohtaja Tommi Parviainen, Julkiset Oikeusavustajat ry
- asianajaja Tapani Norros, Suomen Asianajajaliitto
- työryhmän puheenjohtaja, oikeusneuvos Tuomo Antila
- professori Markku Helin
- professori Urpo Kangas

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- valtiovarainministeriö
- Hyvinkään käräjäoikeus
- Suomen Kuntaliitto
- Tehy ry
- Veronmaksajain keskusliitto ry

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2015 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi perintökaareen uusi perinnönjaon oikaisua ja omaisuuden palautusvelvollisuutta koskeva luku.

Ehdotettu sääntely tulisi sovellettavaksi tilanteissa, joissa perillisen tai yleistestamentin saajan oikeus perintöön on aiemmin toimitetussa perinnönjaossa sivuutettu tai lapsen ja vanhemman välinen suhde vahvistetaan vasta perinnönjaon jälkeen. Myös perittävän kuoleman jälkeen toimitettua ositusta tai omaisuuden erottelua voidaan ehdotuksen mukaan oikaista, jos kuolinpesä on siinä luovuttanut omaisuutta avio- tai avopuolisolle huomattavasti enemmän kuin se olisi ollut velvollinen luovuttamaan.

Ehdotettu sääntely koostuu omaisuuden palautusvelvollisuuden sisältöä ja oikaisujaossa noudatettavaa menettelyä koskevista säännöksistä. Ehdotuksen lähtökohta on, että kuolinpesästä omaisuutta saaneet palauttavat kuolinpesään aiemmin toimitetussa perinnönjaossa saamansa omaisuuden perinnönjaon oikaisua varten. Jos oikaisua vaativa on tullut perillisen asemaan vasta perinnönjaon toimittamisen jälkeen, palautusvelvollinen voisi kuitenkin omaisuuden palauttamisen sijasta maksaa kuolinpesälle rahamäärän, joka vastaa hänen liikaa saamansa omaisuuden arvoa.

Ehdotus sisältää säännökset myös niitä tilanteita varten, joissa omaisuus ei ole enää tallella tai se on vahingoittunut. Palautusvelvollisuutta voitaisiin tietyin edellytyksin sovitella.

Ehdotuksen lähtökohtana on, että perinnönjaon oikaisusta pyritään ensisijaisesti sopimaan osapuolten välillä. Oikaisua vaativa voisi kuitenkin tarvittaessa hakea tuomioistuimelta pesänselvitäjän määräämistä huolehtimaan omaisuuden palauttamisesta kuolinpesälle perinnönjaon oikaisua varten. Kuolinpesään voitaisiin määrätä myös pesänjakaja toimittamaan oikaisujako.

Isyyslakiin, oikeudenkäymiskaareen ja kuolleeksi julistamisesta annettuun lakiin ehdotetaan vähäisiä muutoksia, jotka ovat tarpeen perinnönjaon oikaisua ja omaisuuden palautusvelvollisuutta koskevien uusien säännösten vuoksi.

Ehdotus liittyy osaksi 1 päivänä tammikuuta 2016 voimaan tulevaan isyyslakiin. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan yhtä aikaa uudistetun isyyslain kanssa.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Tausta ja keskeiset ehdotukset

Uudessa 1.1.2016 voimaan tulevassa isyyslaissa (11/2015) palautetaan avioliiton ulkopuolella ennen nykyisen isyyslain voimaantuloa 1.10.1976 syntyneiden lasten kanneoikeus isyyden vahvistamiseksi. Samalla kumotaan nykyinen isyyslain voimaanpanosta annettu laki (701/1975), johon sisältyy kyseisten lasten kanneoikeutta rajoittava säännös (7 §). Uudistuksen seurauksena ennen isyyslain voimaantuloa avioliiton ulkopuolella syntyneet asetetaan samaan asemaan lain voimaantulon jälkeen avioliiton ulkopuolella syntyneiden kanssa.

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2015 vp

Avioliiton ulkopuolella ennen 1.10.1976 syntyneet lapset saavat samalla takautuvasti myös samansisältöisen perintöoikeuden kuin aviolapset tai mainitun päivämäärän jälkeen avioliiton ulkopuolella syntyneet lapset. Lainsäädännön taannehtivia vaikutuksia on kuitenkin rajoitettu siten, että tällaista oikeutta ei pääsääntöisesti ole isänpuoleisen perittävän jälkeen, jos perittävä on kuollut ennen 31.1.2012. Sääntelyyn sisältyy joustavuutta tapauskohtaisten olosuhteiden huomioon ottamiseksi, mutta oikeus perintöön on joka tapauksessa saatettava voimaan perintökaaren 16 luvun 1 §:ssä säädettyssä määräajassa eli viimeistään kymmenen vuoden kuluessa perittävän kuolemasta. Uudistus on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 46/2014 vp).

Lainsäädännön taannehtivien vaikutusten seurauksena jo toimitettujen perinnönjakojen peräyttämiset ajankohtaistuvat aiempaa useammin. Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole täsmällisiä säännöksiä tällaisia tilanteita varten. Tämän vuoksi eduskunta antoi lakivaliokunnan mietinnön pohjalta (LaVM 16/2014 vp) uuden isyyslain hyväksyessään lausuman, jossa edellytetään hallituksen ryhtyvän kiireellisesti valmistelemaan esityksen perinnönjaon peräyttämistä ja palautusvastuuta koskevaksi täydentäväksi sääntelyksi niitä tapauksia varten, joissa avioliiton ulkopuolella ennen 1.10.1976 syntyneellä lapsella on perintöoikeus. Esitys edellytettiin annettavaksi eduskunnan käsiteltäväksi hyvissä ajoin niin, että ehdotetut muutokset voivat tulla samanaikaisesti voimaan uuden isyyslain kanssa.

Hallituksen esityksessä on kyse kyseisen eduskunnan lausuman toteuttamisesta. Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena sekä kannattaa siihen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä jäljempänä esitetyin huomioin ja muutosehdotuksin. Sääntely on yleistä, mikä merkitsee sitä, että sitä sovelletaan muissakin kuin lausumassa tarkoitetuissa uuden isyyslain takautuvan sääntelyn aiheuttamissa tilanteissa. Valiokunta pitää ratkaisua perusteltuna.

Esityksessä luodaan aineellinen ja menettelyllinen sääntely perinnönjaon oikaisemiseksi tilanteissa, jossa perillisen tai yleistestamentin saajan oikeus perintöön on sivuutettu aiemmin toimitetussa perinnönjaossa. Perintökaaren (40/1965) ehdotetaan lisättäväksi tätä koskeva uusi 23 a luku. Perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa katsonut, että ehdotettu sääntely on perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännösten ja 15 §:n omaisuuden suojan kannalta ongelmatonta (PeVL 7/2015 vp). Sen arvioidaan myös täyttävän sääntelyn täsmällisyydelle ja tarkkarajaisuudelle asetettavat vaatimukset.

Säännöksiä sovelletaan, jos perinnönjako on toimitettu eikä perillinen tai yleistestamentin saaja ole ollut osapuolena kyseisessä perinnönjaossa. Käytännössä ei ole epätavallista, että pesän osakkaat eivät ole toimittaneet perinnönjakoa, vaan jäämistö on jäänyt kuolinpesän yhteishallintaan. Tällaisessa tapauksessa perillisen tai yleistestamentin saajan tulee vaatia kuolinpesän jakamista. Jos kuolinpesä taas on esimerkiksi jaettu vain osittain, perillinen tai yleistestamentin saaja voi hakea osittain toimitetun perinnönjaon oikaisua ja muilta osin usein vaatia kuolinpesän jakamista. Tilanteet voivat käytännössä vaihdella.

Esityksessä pyritään siihen, että perinnönjaon oikaisusta ja siihen liittyvästä omaisuuden palautusvelvollisuudesta sovitaan osapuolten kesken. Lakivaliokunta pitää tätä perusteltuna sekä asianosaisten että tuomioistuinten kannalta. Sellaisessa tapauksessa, jossa ei päästä sopimuk-

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2015 vp

seen, oikaisua vaativalla on kuitenkin oltava asianmukaiset oikeusturvakeinot. Tältä osin ehdoteaan, että oikaisua vaativa voi hakea tuomioistuimelta pesänselvittäjän määräämistä huolehtiamaan omaisuuden palauttamisesta kuolinpesälle perinnönjaon oikaisua varten. Kuolinpesään voidaan määrätä myös pesänjakaja toimittamaan oikaisujako. Valiokunnalla ei ole huomauttamista näihin ehdotuksiin.

Lähtökohta on, että perinnönjaossa omaisuutta saaneiden tulee palauttaa aiemmin toimitetussa perinnönjaossa saamansa omaisuus perinnönjaon oikaisua varten. Tarkoituksena on, että oikaisua vaativa saatetaan siihen asemaan, joka hänellä olisi ollut, jos hän olisi ollut mukana aiemmin toimitetussa perinnönjaossa. Lakivaliokunta pitää lähtökohtaa perusteltuna. On kuitenkin tilanteita, joissa palautusvelvollisuuden toteuttaminen on haasteellista tai jopa mahdotonta, esimerkiksi sen vuoksi, että perintönä saatu omaisuus on voinut sulautua osaksi saajansa omaisuutta tai omaisuus ei enää ole tallella. Valiokunnan näkemyksen mukaan tällaiset tilanteet on otettu esityksessä asianmukaisesti huomioon.

Joissakin tilanteissa palautusvelvollisuus voi kuitenkin johtaa kohtuuttomuuksiin. Tällaisia tilanteita varten esitykseen sisältyy palautusvelvollisuuden sovittelua koskeva säännös (1. lakiehdotuksen 8 §). Sovittelun harkinnassa voidaan ottaa muun muassa huomioon, onko palautusvelvollinen omaisuuden saadessaan tiennyt tai olisiko hänen pitänyt tietää oikaisua vaativan oikeudesta jäämistöön (1 mom. 1 kohta) samoin kuin omaisuuden saamisesta palautusvaatimuksen esittämiseen kulunut aika (1 mom. 2 kohta). Niin ikään harkinnassa tulee ottaa huomioon palautusvelvollisen ja oikaisuvaatimuksen esittäjän taloudelliset olosuhteet ja palautusvelvollisuuden toteuttamisen vaikutukset heidän toimeentuloonsa (1 mom. 3 kohta). Valiokunta pitää perusteltuna myös sitä, että säännös mahdollistaa edellä mainittuihin seikkoihin verrattavien muiden seikkojen huomioon ottamisen (1 mom. 4 kohta). Hallituksen esityksen perusteluissa esimerkkinä tällaisesta tilanteesta mainitaan se, että palautusvelvollinen on maksanut saamastaan omaisuudesta perintöveroa, jota ei verolainsäädännön mukaan enää voida palauttaa hänelle, eikä este verotuksen uudelleentoimittamiselle ole johtunut palautusvelvollisen omasta toiminnasta (s. 19). Sellaiset poikkeukselliset tilanteet, joissa perintöverotusta ei enää voida oikaista perintö- ja lahjaverolain perusteoikaisusäännöksillä, voidaan siten ottaa huomioon sovittelusäännöksen nojalla. Lakivaliokunta katsoo, että säännöstä voidaan soveltaa esimerkiksi myös tuloverotusta koskeviin vastaaviin tilanteisiin.

Perinnönjaon oikaisusta aiheutuvien kustannusten korvaaminen valtion varoista

Jos omaisuuden palauttamisesta ja oikaisujaosta ei päästä sopimukseen, kuolinpesän osakkaat vastaavat kuolinpesän virallisselvitykseen ja toimitusjakoon liittyvistä kustannuksista (perintökaaren 19 ja 23 luku). Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tämän vuoksi tuotu esiin, että perintökaareen lisättävään uuteen lukuun tulisi sisällyttää erityissäännös omaisuuden palauttamisesta ja perinnönjaon oikaisuun liittyvästä menettelystä aiheutuneiden tarpeellisten ja kohtuullisten kustannusten korvaamisesta valtion varoista. Säännöstä sovellettaisiin sellaisissa tapauksissa, joissa isyys vahvistetaan avioliiton ulkopuolella ennen 1.10.1976 syntyneen lapsen osalta takautuvan lainsäädännön perusteella.

Hallituksen esityksestä ilmenee, että valtio on vahingonkorvauslain (412/1974) 3 luvun 2 §:n mukaan tietyin edellytyksin velvollinen korvaamaan julkista valtaa käytettäessä virheen tai laimin-

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2015 vp

lyönnin johdosta aiheutuneen vahingon (s. 8). Niin ikään siitä ilmenee, että jos valtioon kohdistuva vahingonkorvausvaatimus perustuu valtion viranomaisen virheeseen tai laiminlyöntiin taikka toimintaan, josta valtio vastaa tahallisuudesta tai huolimattomuudesta riippumatta, sen käsittelyyn sovelletaan valtion vahingonkorvaustoiminnasta annettua lakia (978/2014). Esityksessä katsotaan, että tarvetta säätää tätä laajemmasta valtion vahingonkorvausvastuusta perinnönjaon oikaisemisesta aiheutuneiden kustannusten osalta ei ole.

Ottaen huomioon, että oikeus korvaukseen voi siten tapauskohtaisen harkinnan perusteella syntyä edellä mainittujen jo voimassa olevien yleisten säännösten nojalla, valiokunta ei pidä valtion korvausvastuuta koskevan erityissäännöksen sisällyttämistä perintökaareen tarpeellisenä. Tietoisuus valtion erityisestä kuluvastuusta saattaisi myös lisätä tuomioistuimiin tehtävien pesänselvittäjähakemusten määrää, kun palautusvelvollisella ei ole menettelystä henkilökohtaista kuluriskä. Tämä voisi vesittää esityksen tavoitteen edistää perinnönjaon oikaisuja sovintoteitse ja siten vaikeuttaa oikaisua vaativan oikeuksien toteutumista yhdenvertaisella tavalla avioliiton ulkopuolella 1.10.1976 jälkeen syntyneiden lasten kanssa. Erityissäännös myös lisäisi valtion kustannuksia, vaikka tarkkaa arviota kustannusten suuruudesta ei voida esittää. Tämä johtuu siitä, että tarkkoja tietoja siitä, minkä verran takautuvasti palautetun kanneoikeuden nojalla nostettavia isyyskanteita ja näihin perustuvia perinnönjaon oikaisuja tulee olemaan, ei ole saatavilla.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

2. Laki isyyslain 20 ja 67 §:n muuttamisesta

16 §. Isyyden tunnustaminen ennen lapsen syntymää. Valiokunta ehdottaa, että tässä yhteydessä uuden isyyslain 16 §:ään tehdään seuraavat täsmennykset, jotka eivät liity perinnönjaon oikaisua koskevaan ehdotukseen. Valiokunnan ehdottamien muutosten vuoksi myös lakiehdotuksen *nimikettä ja johtolausetta* on tarpeen tarkistaa.

Isyyslain täytäntöönpanotoimien yhteydessä on ilmennyt, että joissakin kunnissa lähes kaikki sosiaali- ja terveyspalvelut on tiettyjä viranomaistehtäviä lukuun ottamatta ulkoistettu yksityisille palveluntuottajille. On tarpeen, että myös näissä kunnissa isyys voidaan tunnustaa äitiysneuvolassa ennen lapsen syntymää uuden isyyslain mahdollistamalla tavalla. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa pykälän 2 *momenttia* täydennettäväksi siten, että kättilö tai terveydenhoitaja voi ottaa vastaan isyyden tunnustamisen ennen lapsen syntymää myös kunnan toimeksiannosta neuvola-palveluita tuottavassa yksityisessä terveydenhuollon toimintayksikössä. Kuntaan palvelussuhteessa oleviin terveydenhoitajiin ja kättilöihin sovelletaan rikosoikeudellisia virkavastuusäännöksiä voimassa olevan lain nojalla. Samojen säännösten tulee koskea myös edellä tarkoitettuja ostopalveluneuvoloita, joiden terveydenhoitajat ja kättilöt eivät ole palvelussuhteessa kuntaan. Valiokunta ehdottaa tätä koskevan *uuden 6 momentin* lisäämistä pykälään. Lain toimeenpanon yhteydessä tulee varmistaa, että säännöksissä tarkoitettut terveydenhoitajat ja kättilöt ovat tietoisia rikosoikeudellisesta vastuustaan.

Pykälän 4 *momentissa* säädetään tilanteista, joissa terveydenhoitajan, kättilön tai lastenvalvojan on kieltäydyttävä ottamasta vastaan tunnustamista. Momentin 4 *kohta* koskee tilannetta, jossa on syytä epäillä, että tunnustaja ei mielentilansa, kielivaikeuksien tai muun syyn vuoksi kykene ym-

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2015 vp

märtämään tunnustamisen merkitystä. Koska vastaavat seikat saattavat käytännössä koskea myös äitiä, valiokunta ehdottaa kohdan laajentamista koskemaan myös häntä.

3. Laki oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 17 §:n muuttamisesta

10 luku. Oikeuspaikasta riita-asioissa

17 §. Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 7 kohta, jossa määritellään jäämistöä koskeväksi asiaksi myös asia, jossa on kysymys omaisuuden palauttamisesta kuolinpesälle perinnönjaon oikaisua varten. Tällöin omaisuuden palauttamista kuolinpesälle koskevat asiat tutkitaan käräjäoikeudessa, jonka tuomiopiirissä vainajalla oli kotipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Koska samassa käräjäoikeudessa on perusteltua käsitellä myös asia, joka koskee perintökaaren 23 a luvun 12 §:n 2 momentissa tarkoitettua omaisuuden palauttamista kuolinpesälle osituksen, omaisuuden erottelun tai hyvityksen oikaisua varten, valiokunta ehdottaa kohtaan tätä tarkoittavaa täydennystä.

4. Laki kuolleeksi julistamisesta

20 §. Omaisuuden luovutusvelvollisuus. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä oleva erityissäännös korvataan viittaukseksi perintökaaren 23 a luvun säännöksiin. Oikeus vaatia perinnönjaon oikaisua on vain silloin, kun kuolleeksi julistamista koskevan päätöksen perusteella on toimitettu perinnönjako. Selkeyssyistä on perusteltua, että tämä ilmenee momentista nimenomaisesti. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa momentin sanamuodon tarkistamista.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Lakivaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 72/2015 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuina hallituksen esitykseen HE 72/2015 vp sisältyvät 2.—4. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2015 vp

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

perintökaaren muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään perintökaareen (40/1965) uusi 23 a luku seuraavasti:

23 a luku

Perinnönjaon oikaisusta ja omaisuuden palautusvelvollisuudesta

1 §

Perillinen tai yleistestamentin saaja, joka ei ole ollut osapuolena toimitetussa perinnönjaossa, voi vaatia perinnönjaon oikaisua, jos hänen oikeutensa perintöön ei ole vanhentunut.

2 §

Jollei 3 §:stä muuta johdu, se, joka on saanut omaisuutta jäämistöstä, on velvollinen perinnönjaon oikaisua varten palauttamaan omaisuutta kuolinpesälle seuraavasti:

1) omaisuutta perintönä tai yleistestamentin nojalla taikka perintökaaren 5 luvun 2 §:n perusteella saanut saamansa omaisuuden;

2) omaisuutta erityisjälkisäädöksen nojalla saanut saamansa omaisuuden, jos jälkisäädöksen täyttäminen loukkaa oikaisua vaativan lakiosaa tai muuta oikeutta;

3) omaisuutta 8 luvussa tarkoitettuna avustuksena tai hyvityksenä taikka 18 luvun 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuna elatuksena saanut saamansa omaisuuden siltä osin kuin hän on saanut huomattavasti enemmän kuin mihin hän olisi ollut oikeutettu.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua palautusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos on ilmeistä, että omaisuuden palauttaminen ei ole tarpeen oikaisua vaativan oikeuden turvaamiseksi.

3 §

Jos oikaisua vaativa on tullut perillisen asemaan vasta perinnönjaon toimittamisen jälkeen, palautusvelvollinen voi omaisuuden palauttamisen sijasta maksaa kuolinpesälle korvauksena rahamäärän, joka vastaa hänen liikaa saamansa omaisuuden arvoa. Laskettaessa palautettavaa rahamäärää omaisuudelle on pantava se arvo, joka sillä vastaanotettaessa oli, jollei tästä ole erityistä syytä poiketa.

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2015 vp

4 §

Jos palautettava omaisuus ei ole tallella tai muuten palautettavissa, sen arvo on korvattava. Omaisuuden arvo määritetään siten kuin 3 §:ssä säädetään.

Jos omaisuus on palautettavissa, mutta palautusvelvollinen osoittaa, että sen palauttamisesta aiheutuisi hänelle huomattavaa haittaa, palautusvelvollinen voi omaisuuden palauttamisen sijasta maksaa kuolinpesälle korvauksena rahamäärän, joka vastaa omaisuuden arvoa vastaanottohetkellä. Jos omaisuuden arvo korvauksen määrämishetkellä on vastaanottohetken arvoa korkeampi eikä arvonnousu ole seurausta palautusvelvollisen omasta toiminnasta, korvaus on kuitenkin suoritettava määrämishetken arvon mukaan.

5 §

Jos palautettavan omaisuuden arvo on alentunut merkittävästi kulumisen tai vahingoittumisen vuoksi, palautusvelvollisen on korvattava arvon aleneminen. Jos omaisuuden arvo on alentunut muusta syystä, palautusvelvollisen on suoritettava kohtuullinen korvaus omaisuuden arvon alenemisesta, jos siihen katsotaan olevan erityistä syytä.

6 §

Palautusvelvollisen on maksettava palautettavalle rahamäärälle korkolain 3 §:n 2 momentin mukaista korkoa siitä lähtien, kun hän sai omaisuuden haltuunsa. Muusta palautettavasta omaisuudesta saatu tuotto tai sen arvo on korvattava ja omaisuudesta saadusta hyödyistä on suoritettava kohtuullinen korvaus. Korvausta hyödyistä ei kuitenkaan tarvitse suorittaa, jos korvauksen voidaan katsoa sisältyvän omaisuuden arvon alenemisesta suoritettavaan korvaukseen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua korkoa tai korvausta on kuitenkin maksettava aikaisintaan siitä lähtien, kun palautusvelvollinen tuli tai hänen olisi pitänyt tulla tietoiseksi oikaisua vaativan oikeudesta jäämistöön.

Palautusvelvollisen on maksettava palautettavalle rahamäärälle viivästyskorkoa korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisesti palautusvaatimuksen esittämisestä lähtien.

7 §

Palautusvelvollisella on oikeus saada kuolinpesän varoista korvaus palautettavaan omaisuuteen panemistaan tarpeellisista kustannuksista ja, jos se harkitaan kohtuulliseksi, muista kustannuksista.

8 §

Jos 2—6 §:n mukainen palautusvelvollisuus olisi kohtuuton, sitä voidaan sovittaa.

Palautusvelvollisuuden sovittelua harkittaessa on otettava huomioon:

- 1) onko palautusvelvollinen omaisuuden saadessaan tiennyt tai olisiko hänen pitänyt tietää oikaisua vaativan oikeudesta jäämistöön;
- 2) omaisuuden saamisesta palautusvaatimuksen esittämiseen kulunut aika;
- 3) palautusvelvollisen ja oikaisua vaativan taloudelliset olosuhteet ja palautusvelvollisuuden vaikutukset heidän toimeentuloonsa; sekä
- 4) muut näihin verrattavat seikat.

Harkittaessa 4 §:n 1 momentin ja 5 §:n mukaisen korvausvelvollisuuden sovittelua on lisäksi otettava huomioon, mistä on aiheutunut, että omaisuus ei ole palautettavissa tai sen arvo on alentunut.

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2015 vp

9 §

Omaisuuuden palauttamisesta voidaan sopia. Sopimus on tehtävä kirjallisesti.

Tuomioistuin voi oikaisua vaativan hakemuksesta määrätä pesänselvittäjän huolehtimaan omaisuuden palauttamisesta kuolinpesälle perinnönjaon oikaisua varten.

Pesänselvittäjän on pyrittävä saamaan aikaan sopimus omaisuuden palauttamisesta jäämistöstä omaisuutta saaneiden kanssa.

Pesänselvittäjään sovelletaan muutoin, mitä 19 luvussa säädetään.

10 §

Jos pesänselvittäjä ei pääse omaisuutta saaneen kanssa sopimukseen omaisuuden palauttamisesta tai omaisuutta saanut ei palauta omaisuutta sopimuksen mukaisesti, pesänselvittäjän on ajettava häntä vastaan palautusvelvollisuutta koskevaa kannetta.

Tuomioistuimen on asiaa käsitellessään varattava oikaisua vaativalle tilaisuus tulla kuulluksi.

11 §

Perinnönjaon oikaisua varten on toimitettava uusi perinnönjako.

Se, joka ei ole 2 §:n 2 momentin nojalla palauttanut omaisuutta tai joka on 3 §:ssä säädetyllä tavalla maksanut kuolinpesälle liikaa saamansa omaisuuden arvoa vastaavan rahamäärän, ei osallistu oikaisujakoon.

Jos omaisuutta saaneen palautusvelvollisuutta on soviteltu, oikaisujaossa otetaan hänen jo saamaan perintöosuutena huomioon se määrä, jolla hänen palautusvelvollisuuttaan on sovittelun vuoksi alennettu.

Oikaisujaosta laadittavassa jakokirjassa on mainittava, että se korvaa oikaisujakoon osallistuneiden osalta aikaisemman jakokirjan.

Oikaisujakoon sovelletaan muutoin, mitä 23 luvussa perinnönjaosta säädetään.

12 §

Jos kuolinpesä on perittävän kuoleman jälkeen toimitetussa osituksessa tai omaisuuden erottelussa taikka suorittamalla avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta annetun lain (26/2011) 8 §:ssä tarkoitettua hyvitystä luovuttanut perittävän avio- tai avopuolisolle taikka tämän perillisille omaisuutta huomattavasti enemmän kuin se olisi ollut velvollinen luovuttamaan, perillinen tai yleistestamentin saaja, joka ei ole ollut toimituksessa osapuolena, voi vaatia osituksen, omaisuuden erottelun tai hyvityksen oikaisua, jos hänen oikeutensa perintöön ei ole vanhentunut.

Perittävän avio- tai avopuoliso taikka tämän perillinen on velvollinen osituksen, omaisuuden erottelun tai hyvityksen oikaisua varten palauttamaan saamansa omaisuuden kuolinpesälle siltä osin kuin hän on saanut huomattavasti enemmän kuin mihin hän olisi ollut oikeutettu. Palautusvelvollisuuteen sovelletaan, mitä 3—8 §:ssä säädetään.

Mitä 9—11 §:ssä säädetään perinnönjaon oikaisusta, sovelletaan myös osituksen, omaisuuden erottelun tai hyvityksen oikaisuun.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan myös ennen sen voimaantuloa toimitettuun perinnönjakoon, ositukseen, omaisuuden erotteluun sekä suoritettuun hyvitykseen.

Tämä laki ei vaikuta sellaisten sopimusten pätevyyteen, jotka on ennen tämän lain voimaantuloa tehty perinnönjaon taikka osituksen, omaisuuden erottelun tai hyvityksen oikaisemiseksi.

2.

Laki

isyyslain 20 ja 67 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan isyyslain (11/2015) 16 § ja 20 §:n 1 momentin 1 kohta, sekä lisätään 67 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

16 § (Uusi)

Isyyden tunnustaminen ennen lapsen syntymää

Mies voi tunnustaa isyytensä ennen lapsen syntymää ilmoittamalla olevansa syntyvän lapsen isä siten kuin jäljempänä säädetään.

Ilmoitus on annettava henkilökohtaisesti ja tulevan äidin läsnä ollessa terveydenhoitajalle tai kättilölle sen kunnan äitiysneuvolassa tai neuvolapalveluita kunnan toimeksiannosta tuottavassa yksityisessä terveydenhuollon toimintayksikössä, jossa syntyvän lapsen äidille ja miehelle on annettu raskaudenaikaisia neuvolapalveluita. Ennen tunnustamisen vastaanottamista osapuolille on selvitettävä tunnustamisen merkitys ja oikeusvaikutukset.

Tunnustamislausuma, jota 2 momentissa tarkoitetaan, voidaan antaa myös äidin kotikunnan lastenvalvojalle äidin esitettyä todistuksen raskaudestaan. Tällöin noudatetaan, mitä 2 momentissa säädetään.

Terveydenhoitajan, kättilön tai lastenvalvojan, jota 2 ja 3 momentissa tarkoitetaan, on kieltäydyttävä ottamasta vastaan tunnustamista, jos:

- 1) äiti vastustaa tunnustamista;
- 2) miehen tai tulevan äidin henkilöllisyyttä ei ole luotettavasti selvitetty;
- 3) on syytä epäillä, ettei tunnustaja ole lapsen isä; tai
- 4) on syytä epäillä, että äiti tai tunnustaja ei mielenkilonsa, kielivaikeuksien tai muun syyn vuoksi kykene ymmärtämään tunnustamisen merkitystä.

Tunnustamisesta laadittavasta asiakirjasta säädetään 22 §:ssä. Äidin hyväksytyä tunnustamisen kirjallisesti asiakirja on viipymättä toimitettava sen kunnan lastenvalvojalle, jolle isyyden selvittäminen 5 §:n mukaan kuuluu.

Terveydenhoitajaan ja kättilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen hoitaessaan 2 momentissa tarkoitettua tehtävää silloinkin, kun hän ei ole palvelusuhteessa kuntaan tai kuntayhtymään. (Uusi 6 mom.)

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2015 vp

20 §

Kuuleminen

Lastenvalvojan on varattava seuraaville tilaisuuksille tulla kuulluksi tunnustamisen johdosta:
1) äidille, jollei hän ole 16 §:n tai 19 §:n 1 momentin mukaisesti hyväksynyt tunnustamista;

67 §

Lapsen perintöoikeus eräissä tapauksissa

Se, jolla 1 momentin nojalla on perintöoikeus, voi vaatia toimitetun perinnönjaon oikaisua, vaikka perittävä on kuollut ennen tammikuun 1 päivää 2016. Perinnönjaon oikaisuun ja omaisuuden palautusvelvollisuuteen sovelletaan, mitä perintökaaren 23 a luvussa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun 17 §:n 2 momentin 6 kohta, sellaisena kuin se on laissa 135/2009, sekä
lisätään 10 luvun 17 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 135/2009 ja 29/2011, uusi 7 kohta seuraavasti:

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2015 vp

10 luku

Oikeuspaikasta riita-asioissa

17 §

Jäämistöä koskevalla asialla tarkoitetaan asiaa, joka koskee:

- 6) perinnönjakoa tai perinnönjaon moitetta;
- 7) omaisuuden palauttamista kuolinpesälle perinnönjaon taikka osituksen, omaisuuden erottelun tai hyvityksen oikaisua varten.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

kuolleeksi julistamisesta annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kuolleeksi julistamisesta annetun lain (127/2005) 20 §:n 2 momentti seuraavasti:

20 §

Omaisuuden luovutusvelvollisuus

Jos kuolleeksi julistetun näytetään kuolleen muulloin kuin päätöksessä määrättyinä kuolinpäivänä ja jos sen vuoksi jollain, joka ei ole ollut osapuolena kuolleeksi julistetun jälkeen toimittussa perinnönjaossa, on oikeus omaisuuteen, siihen oikeutettu voi vaatia perinnönjaon oikaisua siten kuin perintökaaren 23 a luvussa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2015 vp

Helsingissä 3.12.2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Kari Tolvanen kok
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Katja Hänninen vas
jäsen Katri Kulmuni kesk
jäsen Suna Kymäläinen sd
jäsen Antero Laukkanen kd
jäsen Sanna Marin sd
jäsen Sari Multala kok
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd
jäsen Tom Packalén ps
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Ville Tavio ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila